

MÉHÉSZETI KÖZLÖNY

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ-EGYELET SZAKLAPJA,

MINT

AZ „ERDÉLYI GAZDA“ ÖNÁLLÓ MELLÉKLETE.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

A méhészetre vonatkozó minden közlemény a „Méhészeti Közlöny“ szerkesztőségéhez czimzendő (O-vár, Bástyá-utca 9. sz.)	A méhész-egyleti rendes tagsági díj 2 frt. körü tagsági díj 1 frt, mely Gebhardt Döme pénztárnoknak küldendő Kolozsvárt. („Hója“ szőlő.) A tagsági díj fizetési kötelezettség 5 évig tart. (Alapszabály 4. §.)	Egyleti tagok, a 2 frt rendes, illetőleg 1 frt körü tagsági díjért ugy az „Erdélyi Gazda“-t, mint a „Méhészeti Közlöny“-t díjtalanul kapják.
---	--	--

IV-ik évfolyam.

1889. május 1.

9. szám.

Az ingatlan szerkezetű kaptárokról.

(Vége.)

III. Megemlítjük a szalmából, vagy gyékényből font Göndöcs-féle kaptárt.

Képzeltük a 2. ábra alatti gyűrűt 26—30 cm. magasságban fonva és ugyanabból az anyagból készített és közepén lyukas fedéllel ellátva. A lyuk lezáratik, fa vagy ugyanazon anyagból font dugóval és kész a Göndöcs kaptár.

Ha ezt a kaptárt ugy használnánk, a mint le van írva, nem lenne semmi lényeges differencia közte és az I. alatt leirt kaptár közt. De, hogy mégis ez a legczélszerűbb az ingatlan szerkezetű kaptárok között: némelyek abban vélik találni magyarázatát, hogy e kaptárnak még van egy része — egy czukorsüvegfej alaku kaptárocskája (fejelő kaptárocska), a melyet bő mézelés idején, mintán a kaptár fedéllyukát kinyitottuk és Haunemann-rácscsal elláttuk, felül alkalmazzuk, méztérnek, és a hányszor megtelt, annyiszor levesszük kiürítésre.

Igen ám, de kegyelettel kell lennünk serény munkásaink iránt is és ha megfontoljuk azt, hogy azoknak e fejelő kaptárocskába újból és újból kell lépeket építeniök (azaz, a hányszor kiürítettük) és hogy ez nem csekély fáradság; továbbá még azt is megfontolva, hogy 1 klgr. viasz előállítása 14—20 klgr. mézbe kerül, a mi nagy kárunkra van; továbbá még azt is, hogy e kaptárocska falán keresztül be nem tekinthetünk, megtudandó, mikor tele az, hogy levehessük: magától következik, hogy a lomtárba e süvegfej alaku kaptárocskával! Igen is, a lomtárba vele; annyival is inkább, mert nem kell pénzt kiadni más, czélszerűbb fejelő toldaléokra, mert minden falusi ember megkésztetheti magának könnyűszerrel; és ez nem egyéb, egy kis ládikónál, mit másképp „átmeneti kaptárnak“ is nevezünk. Ezt ugy készítjük, hogy összeszegezünk 4 darabocska deszkából egy ládikát, melynek belső szélessége legyen 25 cm., magassága 19.7 cm. és mélyedése 24.8 cm., hogy férhessen bele egy sorban 7 keret. (A keretről lásd „M. K.“ f. évi 7. sz. 4. ábra.)

E ládikának az egyik szabad végét felverjük egy darab deszkácskával, a melyben egy röplyukat vágunk ki, a másiknál pedig egy ajtócskát alkalmazunk. Az ajtócskát ugy készítjük, hogy egy darabocska 1 cm. vékony deszkát annyira fűrészelnünk, hogy az surlódással betaszítható legyen a ládika belülrébe (egy ilyen deszkácskára szükségünk van ablak helyett, ha nem készíthetünk olyant, a tér szűkítésére, mikor szükségét véljük), de a behatolást akadályozandó, a külső oldala széleire verünk 4 drb vékony lézczek-két, a melyek kijebb álljanak 1 cmrel az ajtó széleinél. Az ajtó levehető legyen és a ládikához 2 drb kis srofos vasforgantyúval záratik be. A ládikába még felverünk 2 drb lézczek-két, jobb és bal falon, legfelül a kereteket tartandó (lásd „M. K.“ f. évi 7. sz. 34. lap alsó bekezdése, 2. ábra alatt. Ugyanott az 1. ábránál láthatók a léczek belül)

A ládika alsó deszkája, t. i. az, a melyikkel ráfektetjük az ingatlan kaptárra, csak 1 cm. vastag legyen; a felső is éppen annyi, és mind a kettő közepén egy-egy 8 cm. hosszú és széles ürt vágunk ki és kész az átmeneti kaptár.

Hogy lássuk most, mi hasznát vehetjük e kis és majd semmibe nem kerülő ládikának? Azt, hogy felrakva az ingatlan kaptárra (a felső ürt és a repülő lyukat ilyenkor befedjük), bele üres lépeket, vagy műlépeket alkalmazhatunk, és e kis kaptárba beletekinthetünk akár mikor, a nélkül, hogy a méheket zaklatnánk, és mikor azok telvék mézzel, kiszedhetjük és kipörgetés után újból visszarakhatjuk betöltés végett s így szüretelhetünk egész nyáron át, ha bő mézelési idő van. (A pörgetőgéppel könnyű készítés módját, ha a nagyrabecsült szerkesztő ur megengedi, más alkalommal irangom le.)*

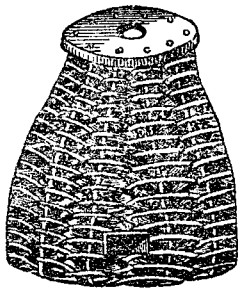
Igy törzseink mind megmaradnak, kitelelvén azzal a mézzel, mi az ingatlan kaptárban maradt. Ezen ládika segítségével az anyásítás minden módjait könnyebben vihetjük vébbe és ellenőrizhetjük, és vele könnyen megújíthatjuk az ingatlan kaptárbeli lépeket, a mi minden 3 évben szükség-

*) A legnagyobb készséggel fogunk helyet adni lapunkban. (Szerk.)

ges. De hogy? kérdezni fogja a t. olvasó; úgy, hogy ráteszszük a ládikát üres lépekkkel (egy fiasításos lép nagyon jó szorgálatot tenne) az ingatlan kaptárra Hannemann-rács nélkül és vagy 5—6 nap mulva a ládikában fogjuk találni az anyaméhet. Ha esetleg fel nem ment volna: felhajtjuk egy kevés füsttel és dobolással. Fenn lévén az anyaméh: levezszük a ládikát és az ingatlan kaptár helyére tesszük, kinyitván a felső nyílását, a melyre, egy darab Hannemann-rácsot és röplyukat alkalmazunk. A ládikára alkalmazunk még egy vékony, oly széles deszkát, — közepén nyílással ellátva, — hogy rá lehessen fektetni az ingatlan kaptárt, és azt rá is fektetjük, miután röplyukat lezártuk és miután az összes, esetleg benne találtató anyaházakat keresztül-szurtuk egy tövel. Az ingatlan kaptár minden nyílását betapasszuk. Így a méhek a ládikán keresztül fognak feljárni az ingatlan kaptárba, hova csak mézet fognak hordani, az anyaméh pedig a ládikába fog petézni. 18—21 uap mulva, midőn az ingatlan kaptárbeli fiasítás kikelt, kidoboljuk belőle a méheket egy más, üres kaptárba és hozzájuk seperve az anyaméhet, ezt tesszük a ládika helyébe, a ládikát pedig felül, de most Hanemann-rácscsal. A kivett mézzel tápláljuk a lépektől megfosztott törzsöt, hogy annál hamarabb építse be a kaptárt. Ez operationak május második felében van helye és ez által a rajzásnak is végét vettük.

Ily módon járunk el, mikor a törzset ingó szerkezetű kaptárba akarjuk átlakolni. A ládikából kiszedjük ilyenkor a lépeket méhestől, anyástól és áthelyezzük az ingó kaptárba; azután hozzáadjuk a kidobolt méheket is.

Nem fér semmi kétség ahhoz, hogy a szalma és gyékény kaptárok czélszerűbbek a vesszőnél, mivel jobb melegtartók; de tekintettel arra, hogy számos méhészt inkább jártas a vesszőfonásban: bemutatom itt, hogyan kell készíteni vesszőből is a czélszerűbb kaptárt. A 4. ábra elég felvilágosítást nyújt, s részemről csak annyit teszek hozzá még, hogy a deszka gyűrű 3—4 cm. vastag legyen és arra huzunk egy 20 cm. átmérőjű kört s abba helyezzük a megfonandó karócskákat, úgy, hogy ezek nagyon tompa szögben álljanak a deszka belső színével, hogy a fonással minél hamarabb elérjük a kaptár belüregnek 30—34 cm. átmérőjét, a melynek elérése után többé nem tágitunk, hanem csakis 30—34 cm. átmérővel folytatjuk a fonást, míg azt elvégeztük. A fedéldeszka közepő üre pedig 6 cm. átmérőjű legyen.

4. ábra.

Ezeket kívántam mondani az ingatlan szerkezetű kaptárokról és a mondottakból kitűnik, hogy ezek közül a Göndöcs-féle ajánlható, de átmeneti kaptárral, és pedig olyannal, a milyent itt leirtam. Azért nem tudom eléggé kérni a tisztelt kir. vándortanár urakat, hogy vándorutjokban ajánlják az átmeneti kaptárt, használtassék esetleg csak léczekkel keretek helyett, mert azoktól a keretekig

csak egy rövid lépés van és ettől az ingó szerkezetű kaptárig még rövidebb, mely kaptár, hogy általánosan elterjedjen, nem kétlem, minden igazi méhészt óhajtja.

Degán Ágoston.

A méhtartás haszna közgazdasági szempontból.

(Vége.)

A méhek az ó-korban.

A méheket már az ó-korban kedvelték és becsben tartották. Magában a szentírásban is gyakran van említés téve a méhekről; így Mózes I. könyv, 43. szakasz, 11 verse szerint, Jákob a zsidóknak ösátyjuk fiának megparancsolta, hogy második egyiptomi utazásuk alkalmával Pharaó, Egyiptom szigorú helytartójának, ajándék gyanánt mézet is vigyenek, mi 2000 évvel Krisztus előtt volt.

Hogy a zsidók mennyiben szerethették a méheket, kitűnik abból, hogy leányaik e nevezésére a héber „dabor“ (méh) szóból leszármazott „Deborah“-t (szorgalmas rendező) disznévül használatba vették.

A keresztényeknél a „Dora“ és „Dorottya“ leánynév is a „Deborah“-ból való leszármaztatás.

Említést érdemel még, hogy az ókorban miként gondozták a méheket? A Talmud szerint, az egyiptomiak a legrégibb időkben, égetett agyagból készített méhlokot használtak; ezeken kívül, könnyen hordható korsókban és ládikában is tenyésztették a méheket; de még vesszőből font és nilusi iszappal megtapasztott méhlokok is voltak használatban. Sőt még nilusi iszapból készült, hengeralku méhköpük is léteztek, melyek a köpü 2 szélén hason anyagból készült koronggal zárattak el, ezen korongok egyikébe a kijáró (röp) lyuk volt alkalmazva, ezen utóbbi méhlokok legtöbbször a házfedeleken lettek elhelyezve.

A bőségesebb méztermelés mikénti elérhetése az ókorban sem volt ismeretlen. Így, az egyiptomiak igen jól tudták azt, hogy Felső-Egyiptomban minden növény 6 héttel előbb virul, mint Alsó-Egyiptomban.

Ők október hó végével méheiket a niluson fölfelé küldték. A szállítást tutajokon eszközölték. A midőn ügyesbajos utazás után végre tetemes és sokat ígérő virágtelepre akadtak; a tutajokat megállították, a méhlokot pontosan megszámozva, gulaalakuan csonakokban felállították, a honnan a méhek 12—15 km-ternyi körületet bejártak. A midőn a virány és ezzel a bőségesebb mézelés apadásnak indult, akkor a tutajokat több kilométernyire lejjebb vitték, oly helyre, a hol a méheknek újabb táplálék-bőség nyílt meg.

Február hóban tehát 3 havi vándorlás után a vándorméhek hazatértek s mézüket a cairói nagykereskedőknek eladták.

600 évvel Kr. e. Solon (Athen hires törvényhozója) törvényhozásában meg volt határozva, hogy az Achajából (peloponesiusi földszoros) jövő méhcsaládokat olyformán szabad csak felállítani, miszerint egyik álláshelynek a másiktól legalább 100 meternyi távolságban kell hogy legyen.

E szerint a méhek röpkörét is kellett, hogy ismerjék.

Az aranykorszakban 429 évben Kr. e. Perikles alatt Görögország méhésze nagy virágzásban állott. Így a Közép-Görögországban levő Attika 40 négyszegű mértföldnyi területen 2000 méhcsalád volt.

Attika méze az ókorban a legbecsesebbnek tartott.

A méhészetnek Krisztus születése idejében a legteljesebb virágzásban kellett állania, mert akkortájt a rómaiaknál egy méhész családjait 5000 E (2500 kg.) évi mézadó-mányért adta bérbe.

Méhlakokul a rómaiaknál régi szokás szerint odvas eser-, tölgy- vagy szilfák vétettek használatba.

Az ilyen, deszkával kitöltött s hátul felül, a család nagyságához mérten, nagyítható, vagy kisebbíthető méh-lakok sokszor 75 cm. széles és 150 cm. magasak voltak. A méhlakokat agyaggal, mésszel bevonták. Voltak téglából készült méhlakok is.

A vándorméhészetet a rómaiak is ismerték, a mennyiben ők méhcsaládjaikkal Sziciliába vándoroltak.

Barachoth 95a. szerint, Josua idejében, Palistinában, a méhlakok alakja négyszegletű kemenczéhez hasonlított; Bezza 36a. szerint ablakokkal ellátott méhlakok is valának már; Chalhatha 9. szerint oly nagy méhlakokat készítettek, hogy azok egy egész szoba ürét kitöltötték.

Hogy a régiek nem csak a méheknek működését, hanem azoknak belső szervezetüket is meglehetősen ismerhettek, kiviláglik abból, hogy Aristoteles (Görögország híres bölcsésze 1384 évben Kr. e.) — ki a méhészettel tüzetesen foglalkozott — többek között alábbi igen érdekes véleményét nyilvánítja: „ — és így csak azon eset marad fenn, mint ez néhány hálnál is létezik, hogy a méhek a heréket párosítás nélkül nemzik; minthogy nemzés esetében nőneműek létesülnek, de mint a növényeknél, úgy a him-, mint a nőnemű létezési alap egyidejűleg bennük létezik.

Ha tehát a him- és nőnemű alaplét teljes elismerését leli, akkor azzal az mondatik, hogy az anya terméketlen állapotban him (here) petéket, termékenyítés esetében úgy him-, mint nőnemű petéket lerakni képes s ezzel a Parthogenesis (szűznemzés) alapelve eléggé határozottan ki van mondva.

Hogy veszteségnek mondhatjuk azt, hogy a méhészeti ismeretek hajdanában csakis szóbeli oktatással terjesztettek s csakis a nyomdászat feltalálása után nyerhetett nagyobb terjedelmet.

A legelső, nyomtatásban megjelent méhészeti értesítés 1568. évben, németországi Kikol Jakobtól jelent meg.

Legyünk tehát mi is a méhek irányában a kellő kegyelettel és méltánnyal, méhészkedjünk és igyekezzünk a méhészetet terjeszteni, mert a hol méhek vannak, ott a szerencse és áldás is befordul! —

Gebhardt Döme.

Sejtközfalak a méhészet szolgálatában.

Párhuzamot vonva az okszerű méhészet két évtized előtti s jelenlegi állása között: valóban örömmel tölti el keblünket azon tények konstatálása, miszerint a mezőgazdaság eme szórakoztató s szépen jövedelmező mellékága, szeretett hazánknak majd minden vidékén, kiváló haladást észleltet.

Isten áldásaként kell különben felemlítenem a magyar méhészek azon kiváló tulajdonait, hogy a bár idegen földön született, de jónak ígérkező találmányok és eszközök iránt nemcsak kellő rokonszenvvel viseltetnek, hanem azt a „jó-nak ígérkezőt” javítani, tökéletesbiteni, s minél hasznosabbtá tenni is iparkodnak! Tehát nemcsak követik a tanító nyomdokait, de a tetterővel párosult kitartás által, azt, sok tekintetben s bár tetemes áldozat árán, elhagyni, tuészárnyalni is képesek.

Hát bizony csakis a fent említett, kiváló tulajdonnak lehet köszönni, hogy méhészetünk, a sok balszerencse s balviszályok daczára soha hátra, hanem szüntelenül előre halad; ma már azon a ponton vagyunk, hogy — hála a nemzet napszámosainak — külföldre épen semmiért nem szorulunk s e mellett a honi készítmények még minden a határon kívül kezdeményezettet jóval hátra hagyják ott, hol a hasznosság, a czélszerűség, a pontosság és az árak vettetnek a mérleg, az igazságos mérleg, serpenyőjébe!

Feltűnő kárt tett méhészetünk jövedelmében a tagosítás. A mióta ennek következtében ugyszólva minden talpalatnyi föld eke alá került, kettőztetett éberséggel kell méheink létfenntartására ügyelnünk; mert ott, hol eddig a mézelő vadvirágok özöne pompázott, most semmi, vagy alig számbavehető méhtápot adó növények kultiváltak. Keltt tehát oly módozatokról gondoskodni, melyekkel a természetben beállott fogyatkozást, ha nem is teljesen, de minden esetre sok tekintetben mesterséges uton, s úgy lehessen pótolni, hogy a méh és a méhész kölcsönösen segélyben részesüljön, s hogy a kárt okozható calamítások legyőzve legyenek.

S hogy az a harc, a mit a mindég kutató ember vív, nem volt meddő, annak bizonyításául ez uttal csak egyet, az ugynevezett mesterséges sejtközfalat akarom teljes értékében feltüntetni.

A sejtközfal azon szerencsésnek mondható találmányok egyike, mely oly pontosan beillik az okszerű méhészek keretébe, hogy együttvéve ugyszólván egy testet, egy lelket képeznek, míg egymástól külön választva, mindkettő elveszti értékét, szóval a sejtközfal az okszerű méhészet élető lelke, mindene.

Oly sokoldalú hivatást tölt be a sejtközfal, hogy azokat mind felsorolni, majdnem lehetetlen; én legalább úgy vagyok vele, hogy a sejtközfal összes jó tulajdonságának iilustrálására gyengének érzem magamat s csakis halvány képét adhatom a tények özönének.

A pontosan megfigyelt kísérletek után rá jöttek méhészeink nagyjai, hogy a viasztermelés és lépépítés méheinknél a roppant időrabló munka mellett még tetemes mézmenyiség áldozatába is kerülnek; ugyannyira, hogy a méh egy kilo lép építéséhez 12—14 kilo mézet használ fel; de még ezen kívül, a lépépítéssel annyi időt tölt, hogy addig ugyancsak másik 10—12 kilo mézet volna képes beraktározni. Olyan tény ez, melyet megdönteni nem lehet s épen ezért, világosan áll előttünk az is, hogy a lépközfalakért adott pénzt nem dobtuk ki haszontalan, hanem csak az ország kamatra kölcsön adtuk a méheknek.

Több méznyerhetésről levén szó: különösen ki kell emelnem, hogy lépközfalak alkalmazása mellett a mézfogyasztó és mit sem gyűjtő herék felette elszaporodása teljesen meggátolható! Levén ugyanis a sejtközfalak dolgozó czella nyomatokkal ellátva, azokat méheink csakis dolgozó méhek szaporítására, és mézberaktározásra használhatják. A hol sok a munkás kéz és kevés a fogyasztó, ott eredményt még a legkedvezőtlenebb körülmények között is lehet elérni, tehát ez is a sejtközfalak megbecsülhetetlen volta mellett tesz tanúságot.

Ez azonban még nem minden!

Nem volt még alkalmam a méhészeti folyóiratokban olvasni azt, ami egyedül is megbecsülhetetlenné teszi a sejtközfalakat. Sokszor kelle a méhésznek boszankodva tapasztalni, hogy a kiépített tartalékban levő lépek a viaszukaczkok által át meg át lettek furkálva, ugyannyira, hogy azokat használni többé nem tudtuk.

A sejtközfalakra épített czellák ezen pusztításnak kitévni nincsenek, mert hengerezett, kemény közfaluk a kukaczkok garázdálkodásának mindég ellentállani képesek. Kérem e pontra a méhész urak figyelmét, mert hogy ez így van, a kísérlet fog tanuskodni mellettem!

Igaz, hogy voltak és vannak ma is a mestességes lépközfaloknak ellenségei, sőt jó magam is több panaszt emeltem ellenök, de hát ezen mi csodálkozni való sincsen: ha meggondoljuk, hogy a konkurentia folytán lelketlen emberek a közfalok anyagát több oly — a viasznál olcsóbb — szurrogátummal hamisítják, mely a méheknek nem tetsző lévén, vonakodnak azt elfogadni. —

Ezen érvek ellenében sietek méhésztársaim tudomására adni, hogy Kolozsvárt létezik egy amerikai hengerre berendezett sejtközfal-gyár, mely daczára annak, hogy a közfalokhoz csakis vegyi uton tisztított finom viasszal dolgozik, mely jutányos áron s oly lelkiismeretesen szolgáltatja a 45—50 lapból álló — ennyi megy egy kilóra — műlépeket, hogy a bizalmas és pártfogást tőle megvonni halálos vétek volna.

Itt említett műlép-gyár törekvő tulajdonosa Csiki János József, ki ugyanis mint méhész s mint ember igen

szép állást foglalt el a méhészet, a társadalom terén; hibájával róható fel Csiki urnak páratlan szerénysége, mely abban nyilvánul, hogy a nagy hangu frázisok és reclamoknak nem barátja, csak hallgat és dolgozik! Aki azonban nem idegen a magyar gyártmány pártolásában, keresse fel Csiki urat rendelményeivel, mert pénzéért oly árut kap, melyet eddig utánkészíteni sehol nem sikerült.

Méltányoljuk az áldozatot, amit Csiki ur a méhészekért meghozott!

Károlyi Gyula.

Vegyes közlemények.

— **A méhkasok vasuti szállítása.** A múlt évben folyamadott egyletünk a földm., ipar és keresk. ministerhez, hogy a méhkasok vasuti szállításánál engedélyezzen díjkezdvezményt. Indokolt felterjesztésünkre elrendelte a minister 22,687. sz. rendeletével, hogy a m. államvasutak vonalain, a méhkasok szállítási díja 36—41%, illetőleg 22—28%-al lejobb szállíttassék.

— **Még kapható** néhány példány a Boér Sándor igen kitévő 6-os és 9 es kaptáraiból. Első rendű asztalos-műhelyben készültek eme kaptárok s minden tekintetben kifogástalanok. Ajánljuk megvételre. A kilencz családra berendezett kaptár 16 frt 20 kr.; a hatos pedig 10 frt 80 kr. Megrendelések Boér Sándorhoz intézendők — Kolozsvárt.

A fennebb érintett felterjesztésünkkal kapcsolatosan, most vette egyletünk a ministernek alábbi leiratát.

8821/Va) A magyar és osztrák vasutak igazgatóinak közös értekezlete m. évi december hó 13 án tartott ülésén a magy. kir. államvasutak által a közmunka- és közlekedésügyi minister rendeletére tett indítvány elfogadásával elhatározta, hogy ezentul bármely mennyiségben feladásra kerülő üres méhkasok és kaptárok után a II. osztály díjtetelei számíttassanak.

Örömmel vesszük tudomásul a ministernek a méhészet érdekében tett, eme legujabb intézkedését. Egyletünk lépéseket fog tenni az iránt, hogy a helyérdekű vasutak szintén megadják a szállítási kedvezményt. Az eredményről értesíteni fogjuk annak idején tagjainkat.

A szerkesztő üzenetei

— **G. Ferencz** urnak. S.-Szt.-György. A reclamált számot elküldtük, egyuttal intézkedtünk, hogy a már valóban botrányossá vált postai rendtelenségek miatt a hibás tisztviselő felelősségre vonassék. — **K. J.** urnak. Uri. Intézkedtünk. — **Cs. J.** urnak. Molnári Levél ment. A kérdésre még nem érkezett válasz. — **U-** urnak, Nográd-Verőcze. Nem kötelességünk ugyan, de valamint eddig tettünk, úgy ezután is teszünk hasonló szívességet méhésztársainknak. A megrendelt tárgyak utban vannak.

Szerkesztésért felelős: **Bodor László.**

Lapfelügyelő bizottság: **Albu József, Csiki J. József, Gebhardt Döme, Szentgyörgyi Lajos, Wieder József.**

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt. Bel-Középutcza Minorita-épület.